

کتاب‌ها و سفرنامه‌هایی که با موضوع حج نوشته و گردآوری شده‌اند

دیدار با خدا

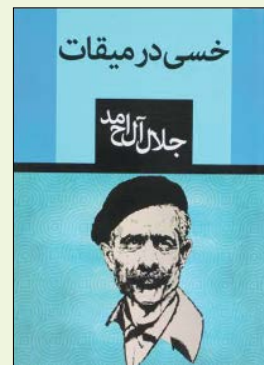
الهام فیروزبخت

روزنامه‌نگار

سفرنامه‌نویسی یکی از بهترین و جذاب‌ترین روش‌های ثبت خاطرات است. خیلی از ما هم در سفرهایی که داشته‌ایم فارغ از این که بدانیم، سفرنامه‌نویسی هم قاعده و قانون خودش را دارد. همین هم شده که نتیجه چیز جالب و دلچسبی از آب درنیامده و در نهایت جایی جز ته کشو و قاطی بقیه دست‌نوشته‌هایمان نداشته است. در سفرنامه تا آنجا که می‌شود باید از جزئیات حرف زد تا کسی که سفرنامه را می‌خواند اطمینان حاصل کند که روایتگر، چیزی را از قلم نینداخته باشد. در بیان این جزئیات هر چه نویسنده ساده‌تر و واضح‌تر صحبت کند می‌تواند ارتباط بیشتر و بهتری با خواننده برقرار کند. حالا که این روزها موسم حج است بیایید با هم نگاهی به سفرنامه‌های حج بیندازیم و ببینیم زمانی که تمام مردم توانایی رفتن به این سفر را نداشتند این سفرنامه‌ها چه اطلاعاتی به خواننده‌ها داده‌اند؟

خسی در میقات

نویسنده: جلال آل احمد

جلال آل احمد وقتی ۴۱ ساله بود این سفرنامه را نوشت. او سال ۱۳۴۳ به حج مشرف می‌شود و «خسی در میقات» حاصل این سفر است. این کتاب یک سفرنامه ساده نیست، بلکه علاوه بر این که فضا و حال و هوای حج را بیان می‌کند به وضع اداره کاروان‌ها، کردار حاجیان، سازمان اداری عربستان و شرکت‌های خارجی انتقاد می‌کند. البته نقدی کاملاً شیرین و شاعرانه! کتاب این طور آغاز می‌شود «پنج و نیم صبح راه افتادیم - از مهرآباد و هشت و نیم اینجا (جده) بودیم. هفت و نیم به وقت محلی و پذیرایی در طیاره، صبحانه بی چایی یا قهوه... دو از نیمه شب گذشته بود که زنگ تلفن بیدارمان کرد و ده بدو تا برسی و خداحافظی و ماچ و بوسه و چه شادی‌های بدرقه‌کنندگان! خیال می‌کردند بره گمشده به گله بازگشته و دو تا از دوستان با خنده‌های معنی‌دار بر لب که یعنی: این دیگر چه کلکی است که فلائی می‌زند. غافل از این که نه کلکی بود و نه گله‌ای. بلکه مفر دیگری بود و آن بره گمشده حالا بدل به بز گری شده که می‌خواهد خودش را بیشتر گم کند» و همین قدر شیرین و دلنشین ادامه پیدا می‌کند و خواننده با تمام احساسات درونی و بیرونی جلال طی این سفر ارتباط برقرار می‌کند.

با عزیز جان در عزیزه

نویسنده: فرخنده آقایی

عزیزیه نام منطقه‌ای بزرگ در مکه است که کاروان‌های ایرانی اغلب در آنجا اسکان می‌یابند. نویسنده با لحنی طنزآمیز در قالب یک داستان به شرح ماجرای سفر خود و عزیزجان و چند پیرزن می‌پردازد که قرار است یک ماه در کنار هم زندگی کنند. این داستان فضایی زنانه و شاد دارد و اگر دنبال نگاهی عرفانی به مسأله حج هستید این کتاب برایتان مناسب نیست. با عزیزجان در عزیزیه، روایتگر تجربه شخصی فرخنده آقایی در سفر حج است. او در این کتاب خاطرات و حال و هوای چند بانوی مسن را که عازم سفر حج شده‌اند بر پایه مشاهدات خود روایت کرده است.

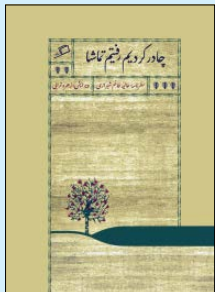
اولین سفرنامه حج

اولین سفرنامه حج را ناصر خسرو نوشته است. علت مشرف شدنش به حج هم خوابی است که او در ۴۲ سالگی می‌بیند، از شغل دبیری در دستگاه سلجوقیان استعفا می‌کند و به حج می‌رود «شبی در خواب دیدم که یکی مرا گفت چند خواهی خوردن از این شراب که خرد از مردم زایل کند. اگر بهوش باشی بهتر است.

من جواب گفتم که: حکیمان جز این چیزی نتوانستند ساخت که اندوه دنیا کم کند. جواب دادی: در بی‌خودی و بی‌هوشی راحتی نباشد. حکیم نتوان گفت کسی را که مردم را به بی‌هوشی رهنمون باشد، بلکه چیزی باید طلبید که خرد و هوش را بیفزاید. گفتم که: من این از کجا آرم؟ گفت: جوینده یابنده باشد. سپس، به سوی قبله اشاره کرد و دیگر سخن نگفت».

چادر کریم رفتیم تماشا

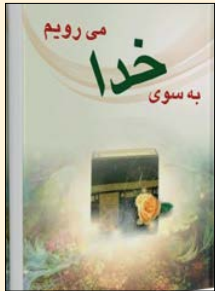
ویرایش: زهرا ترابی

این کتاب جلد اول مجموعه «سفرنامه‌های قدیمی زنان» به کوشش رسول جعفریان است. سفر عالیه خانم شیرازی از کرمان به سمت بمبئی و شهرهای زیارتی کشور عربستان و عراق که با فراز و نشیب‌های بسیاری همراه است. شاید سفر و سفرنامه‌های زنانه از این رو جذابیت بیشتری دارد که با تمام جزئیات و ریزه‌کاری‌ها ثبت می‌شوند و تصویر واضح‌تر و روشن‌تری از چگونگی سفر به ما می‌دهند.

به سوی خدا می‌رویم

نویسنده: سید محمود طالقانی

نویسنده این کتاب اولین امام جمعه تهران بعد از پیروزی انقلاب است. آیت‌الله... طالقانی در این کتاب سفرنامه‌ای کامل و جامع در مورد مراسم حج نوشته و هیچ چیزی از این مراسم را از قلم نینداخته است. در این کتاب دو سه فصل در مورد آمادگی‌های لازم برای حضور در حج، غذای مناسب، دارو و درمان و نکاتی در مورد بهداشت صحبت شده است. این سفر از ایران شروع شده و در عراق، شام، فلسطین و بیروت ادامه پیدا می‌کند و در نهایت به عربستان می‌رسد. این کتاب در ۱۰۲ بخش نوشته و تدوین شده است، ولی همان‌طور که در بخش‌های ابتدایی در مورد عراق و شام توضیحاتی داده شده باز هم دو بخش آخر درباره زیارت امام حسین(ع) در شب عاشورا در راه برگشت به ایران گفته شده است.

پنجاه سفرنامه حج قاجاری

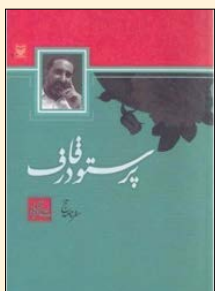
به کوشش: رسول جعفریان

رسول جعفریان می‌گوید: «تعداد سفرنامه‌هایی که در این دوره نوشته شده خیلی بیشتر از این تعداد است و قدیمی‌ترین سفرنامه این کتاب به سال ۱۲۳۱ قمری برمی‌گردد». سفرنامه‌های قاجاری در ده جلد به انتشار رسیده که هر کدام از این سفرنامه‌ها در جای خود جالب و خواندنی هستند.

پرستو در قاف

نویسنده: علیرضا قزوه

این کتاب مجموعه یادداشت‌های علیرضا قزوه در سفر اولش به حج است که با طبعی شاعرانه نوشته شده و هر یادداشت حاوی ایباتی از بیدل، سعدی و دیگر شاعران از جمله خود نویسنده و پاره‌هایی از «سفرنامه ناصر خسرو» تا «خسی در میقات» جلال آل احمد است، اما ویژگی دیگر کتاب، خشم نویسنده از سعودی‌ها و وهابی‌هاست که به وضوح در متن کتاب دیده می‌شود. نویسنده در مورد نام کتاب هم چنین گفته که نام «پرستو در قاف» به آنجا برمی‌گردد که پرستو نام پرندهای است که از جهت سفرهای بعیده و حج مشهور است و قاف هم عالم قرب حضرت رب‌الارباب و نیز تلفظ نام پنجاهمین سوره قرآن است.